Provinciale informatie uit landelijke natuurrapportages

Provinciale informatie uit landelijke natuurrapportages voor de Europese Commissie (Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn, Standaard Data Formulieren) over de periode 2007-2012

Drs. R.J. Bink (redactie), A.J. Griffioen (databewerking), Drs. A. van Kleunen (redactie en databewerking)

Provinciale informatie uit landelijke natuurrapportages

Provinciale informatie uit landelijke natuurrapportages voor de Europese Commissie
(Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn, Standaard Data Formulieren) over de periode 2007-2012

Drs. R.J. Bink¹ (redactie), A.J. Griffioen¹ (databewerking), Drs. A. van Kleunen² (redactie en databewerking)

1 Wageningen Environmental Research

2 Sovon

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Environmental Research (Alterra) in opdracht van en gefinancierd door het ministerie van Economische Zaken en in opdracht van BIJ12, in het kader van het Beleidsondersteunend onderzoek thema 'Onderzoek naar de mogelijkheden voor een geïntegreerde natuurmonitoring op landelijk en gebiedsniveau die voldoet aan de eisen van de EU-rapportages' (projectnummer BO-11-019.01-017).

Wageningen Environmental Research

Wageningen, juni 2017

Rapport 2818
ISSN 1566-7197

Bink, R.J., A.J. Griffioen & A. van Kleunen, 2017. *Provinciale informatie uit landelijke natuurrapportages; Provinciale informatie uit landelijke natuurrapportages voor de Europese Commissie (Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn, Standaard Data Formulieren) over de periode 2007-2012*. Wageningen, Wageningen Environmental Research, Rapport 2818. 66 blz.; 53 fig.; 9 tab.; 9 ref.

In dit rapport wordt de informatie uit de rapportages ontsloten voor provinciaal gebruik. Daarbij wordt beknopt aangegeven welke eisen vanuit de Europese Commissie worden gesteld aan de rapportages en wordt de inhoud van de rapportages sterk samengevat weergegeven. De inhoud van de Standaard Data Formulieren wordt op zo'n manier samengevat dat de informatie van de Natura 2000-gebieden per provincie wordt gebundeld. Daarbij wordt aangegeven dat het ontsluiten van informatie uit deze formulieren niet zonder risico is op misinterpretatie.

Trefwoorden: Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, Standaard Data Formulier, rapportages, beoordelingen, monitoring, data, habitattypen, soorten, gebieden, Natura 2000

This report discloses the information from the national EU reports to be used in the Dutch provinces. It contains a description of the demands of the EU on the reports and a summary of the contents of those reports. The contents of the Standard Data Forms is presented in such a way that the information is summarized on Nature 2000-area's for each province. This presentation is also combined with a warning for false interpretation.

Key words: Birds Directive, Habitat Directive, Standard Data Form, reporting, assessment, monitoring, data, habitat types, species, areas, Natura 2000

Dit rapport is gratis te downloaden van <http://dx.doi.org/10.18174/418561> of op www.wur.nl/environmental-research (ga naar 'Wageningen Environmental Research' in de grijze balk onderaan). Wageningen Environmental Research verstrekt *geen* gedrukte exemplaren van rapporten.

© 2017 Wageningen Environmental Research (instituut binnen de rechtspersoon Stichting Wageningen Research), Postbus 47, 6700 AA Wageningen, T 0317 48 07 00, E info.alterra@wur.nl, www.wur.nl/environmental-research. Wageningen Environmental Research is onderdeel van Wageningen University & Research.

- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking van deze uitgave is toegestaan mits met duidelijke bronvermelding.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor commerciële doeleinden en/of geldelijk gewin.
- Overname, verveelvoudiging of openbaarmaking is niet toegestaan voor die gedeelten van deze uitgave waarvan duidelijk is dat de auteursrechten liggen bij derden en/of zijn voorbehouden.

Wageningen Environmental Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Wageningen Environmental Research Rapport 2818 | ISSN 1566-7197

Foto omslag: Shutterstock

Inhoud

	Woord vooraf	5
	Samenvatting	7
1	Toelichting	9
	1.1 Aanleiding	9
	1.2 Doelstelling / onderzoeksvraagstelling	9
	1.3 Werkwijze	10
	1.4 Leeswijzer	10
2	Inventarisatie van de bekendheid en behoefte van de provincies aan de informatie uit de landelijke rapportages en SDF's	11
3	Toelichting op de informatie die de EC vraagt aan de EU-lidstaten in de landelijke rapportages en de SDF's over de Natura 2000-gebieden	15
	3.1 Habitatrichtlijn rapportage artikel 17	15
	3.2 Vogelrichtlijn artikel 12	16
	3.3 Standaard Data Formulieren	17
4	Samenvatting van de informatie uit de landelijke natuurrapportages	19
	4.1 Habitattypen Artikel 17 Habitatrichtlijn (periode 2007-2012)	19
	4.2 Soorten (bijlage II, IV en V HR) Artikel 17 Habitatrichtlijn	21
	4.3 Vogelsoorten Artikel 12 Vogelrichtlijn	24
5	Samenvatting van de informatie uit de rapportage over de Natura 2000-gebieden (SDF's)	26
	5.1 SDF Habitattypen bijlage I Habitatrichtlijn	26
	5.2 SDF Soorten bijlage II Habitatrichtlijn	41
	5.3 SDF Broedvogels en Niet-broedvogels Vogelrichtlijn	49
	Literatuur	62
	Bijlage 1 Processchema's EU-rapportages	63

Woord vooraf

Dit rapport is geschreven met het doel om de informatie te ontsluiten die is opgenomen in de landelijke natuurrapportages voor de Europese Commissie (Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn) en Standaard Data Formulieren. Deze rapportages zijn in 2013 door Nederland opgeleverd aan de Europese Commissie. De informatie is van toenemend belang voor provincies; sinds de ondertekening van het Natuurpact hebben zij een grote verantwoordelijkheid gekregen bij de monitoring van de natuur en zijn zij samen met het Rijk verantwoordelijk voor een samenhangend monitorings- en beoordelingssysteem waarmee aan de Europese rapportageverplichtingen kan worden voldaan.

De landelijke natuurrapportages zijn niet als afzonderlijk document uitgebracht, maar via Reporting tools en Range tools als digitale informatie naar de Europese Commissie gezonden en bij websites van de Europese Commissie terug te vinden. Dat maakt het niet gemakkelijk voor de provincies om snel een overzicht te krijgen, de gewenste informatie te destilleren of om vergelijkingen te kunnen maken met de provinciale situatie. Hier is behoefte aan; een aantal gesprekken met provinciale medewerkers (ecologen en beleidsmakers) maakte dat duidelijk.

Het rapport is er vooral op gericht om antwoord te geven op deze vragen: Welke informatie vraagt de Europese Commissie, waar kan dat gevonden worden, wat staat er in de rapportages, welke achtergronddocumenten bestaan er en waar is de basale informatie te vinden?

In de periode dat dit rapport werd gemaakt, waren de provincies, het CBS, Alterra en EZ regelmatig met elkaar in gesprek over graadmeters en indicatoren. Onder andere gaat het daarbij om de vraag hoe groot het aandeel is van een provincie bij de landelijke instandhouding van een soort of een habitatype. Of om de vraag in hoeverre de Natura 2000-gebieden in de provincie van belang zijn in landelijk opzicht. Het zijn vragen die vaak nog niet goed beantwoord kunnen worden, omdat data ontbreken of omdat er nog geen goede graadmeters voorhanden zijn. Ook dat is gebleken uit de gesprekken met provinciale medewerkers.

In dit rapport is – bij wijze van handreiking voor de discussie – de informatie uit de Standaard Data Formulieren bewerkt tot informatie per provincie in relatie tot het landelijke beeld. Dit levert niet alleen interessante informatie op, maar ook een beeld van de beperkingen en de risico's op interpretatiefouten. Het is vooral een signaal dat er al veel mogelijk is én dat met de nodige inspanning via een samenhangend monitorings- en beoordelingssysteem echt goede provinciale natuurrapportages binnen handbereik zijn.

Ruud Bink, Arjan Griffioen, André van Kleunen

Wageningen/Nijmegen, november 2015

Samenvatting

Nederland (het ministerie van Economische Zaken) is verplicht om op grond van artikel 12 van de Vogelrichtlijn (VR) en artikel 17 van de Habitatrichtlijn (HR) zes-jaarlijks te rapporteren aan de Europese Commissie over de genomen maatregelen en bereikte instandhoudingsdoelen voor VR-soorten en HR-soorten en Habitattypen. In 2013 heeft het ministerie van EZ gerapporteerd aan de Europese Commissie over de periode 2007-2012 (voor de VR 2008-2012) en zijn tegelijkertijd de Standaard Data Formulieren (SDF's, Standard Data Forms) geactualiseerd. Dat laatste is een rapportage over de betekenis van de Natura 2000-gebieden voor de instandhouding van VR- en HR-soorten en habitattypen. Deze rapportages zijn niet als zelfstandig leesbare rapportages uitgebracht; Nederland rapporteert via zogenaamde Reporting tools en Range tools.

De inhoud van de rapportages is van belang voor de provincies. Op basis hiervan kunnen zij de landelijke ontwikkelingen vergelijken met de provinciale en zich een oordeel vormen over de provinciale bijdrage daaraan. Uit gesprekken met provinciale medewerkers blijkt echter dat de inhoud maar gedeeltelijk bekend is en is er behoefte om deze informatie zelf op te kunnen zoeken. Ook blijkt er behoefte te zijn aan provinciale graadmeters waarmee de ontwikkelingen in de toestand van de natuur binnen bepaalde geografische eenheden binnen provincies gevolgd kunnen worden. De vraag was in hoeverre de landelijke rapportages gebruikt kunnen worden om dergelijke provinciale graadmeters te maken.

In dit rapport wordt de informatie uit de rapportages stapsgewijs ontsloten. Allereerst wordt beknopt beschreven welke eisen de EC stelt aan de inhoud van de landelijke natuurrapportages en de Standaard Data Formulieren, inclusief relevante websites. Vervolgens wordt een samenvatting gegeven van de landelijke natuurrapportages op grond van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn inclusief de websites waar de inhoud van de rapportages te vinden is. De inhoud van de SDF's wordt op zo'n manier samengevat dat de informatie van de Natura 2000-gebieden per provincie wordt gebundeld (voor deze stap zijn de provinciegrenzen over het kaartbeeld van de Natura 2000-gebieden gelegd).

Afgesloten wordt met een relevante literatuurlijst zodat kan worden nagezocht welke toelichtingen er zijn op de landelijke rapportages.

Er zijn in dit rapport inhoudelijk geen nieuwe conclusies getrokken over de verschillende rapportages. Voor zover er conclusies in staan, zijn dat dezelfde conclusies als die in de rapportages zelf worden getrokken. Het rapport bevat wel een aantal graadmeters die gebaseerd zijn op de SDF's. Ze zijn meer bedoeld als handreiking voor de discussie binnen de provincies, het CBS, Alterra en EZ dan dat ze beschouwd kunnen worden als "uitgekristalliseerde en voor één uitleg vatbare graadmeters". Het rapport maakt duidelijk wat de actuele beperkingen zijn om goede graadmeters te maken met het beschikbare materiaal en geeft aan dat het ontsluiten van de informatie uit de SDF's naar provinciaal niveau niet zonder risico is op interpretatiefouten.

1 Toelichting

1.1 Aanleiding

In 2013 zijn door Nederland twee landelijke natuurrapportages opgeleverd aan de Europese Commissie, te weten de Vogelrichtlijn artikel 12-rapportage en de Habitatrichtlijn artikel 17-rapportage (landelijke rapportages) en daarnaast zijn de Standaard Data Formats (SDF's) over de Natura 2000-gebieden opgeleverd. Deze bevatten informatie over de (landelijke) staat van instandhouding van soorten en habitattypen (VR en HR) en het relatieve belang van de Natura 2000-gebieden (de relatieve bijdrage) voor de instandhouding van soorten en habitattypen (SDF's), zo ook informatie over drukfactoren en bedreigingen en maatregelen. Deze rapportages en de SDF's zijn opgebouwd uit een groot aantal data en uit verschillende databronnen; door middel van consultatie met beheerders, soortdeskundigen en ambtenaren van provincies en Rijk is consensus over de interpretatie bereikt.

Deze rapportages zijn openbaar en worden door de EC via internet ontsloten (zie o.a. http://bd.eionet.europa.eu/activities/Reporting/Article_17/Reports_2013). Dit maakt de informatie echter niet gemakkelijk toegankelijk voor provinciale bestuurders en ambtenaren. De EU-rapportages zijn zeer omvangrijk en complex en samenvattingen ontbreken. Nederland heeft geen aparte documenten per rapportage uitgebracht en de gevraagde informatie digitaal aangeleverd aan de EU. De provincies hebben een grote beleidsmatige verantwoordelijkheid voor natuur in Nederland. Het landelijke beeld en de gebiedsinformatie uit de landelijke natuurrapportages zijn relevant voor hun beleid; hetzelfde geldt voor de conclusies die in de SDF's zijn opgenomen. Het is daarom van belang dat deze informatie voor de provincies wordt ontsloten.

Het ministerie van Economische Zaken en de provincies (BIJ12) hebben de opdracht gegeven aan WEnR (Alterra) voor dit project. Deze opdracht is een onderdeel van de uitwerking van het Natuurpact: in het Natuurpact staat dat Rijk en provincies gezamenlijk een samenhangend monitorings- en beoordelingssysteem ontwikkelen waarmee aan de Europese rapportageverplichtingen kan worden voldaan. WEnR (Alterra) heeft de opdracht gekregen van EZ en de provincies (BIJ12) de mogelijkheden hiertoe te onderzoeken (zogenaamd "Beleidsondersteunend Onderzoek"). In het verlengde van deze opdracht ligt de vraag of en hoe de informatie uit de landelijke rapportages bruikbaar gemaakt kan worden voor provinciale doeleinden. Het antwoord daarop kan weer van invloed zijn op de manier waarop het monitorings- en beoordelingssysteem moet worden ingericht. Onderstaand project maakt daarom onderdeel uit van het grotere Beleidsondersteunend Onderzoek.

1.2 Doelstelling / onderzoeksvraagstelling

De onderzoekshypothese is dat de informatie uit de EU-rapportages onvoldoende ontsloten en onvoldoende bruikbaar is voor gebruik op provinciaal niveau en dat onvoldoende bekend is wat er met de huidige informatie gedaan kan worden op provinciaal niveau. Om deze hypothese te toetsen, zijn drie vraagstellingen gehanteerd:

- Is er behoefte / interesse bij de provincies aanwezig naar de informatie op provinciaal niveau uit de landelijke rapportages? Waaruit bestaat die behoefte?
- Kan deze behoefte met de bestaande informatie worden gedekt?
- Wat moet er gedaan worden aan de informatievergaring en bewerking voor de landelijke rapportages, zodat deze (beter) bruikbaar wordt voor provinciale doeleinden?

1.3 Werkwijze

Er zijn twee sporen tegelijkertijd bewandeld. In het ene spoor is de reeds beschikbare informatie gebundeld en zichtbaar en vindbaar gemaakt. In het andere spoor is overlegd met provinciale vertegenwoordigers van Zuid-Holland, Noord-Holland, Utrecht en Friesland, waarbij gepeild is waar hun behoefte uit bestaat. Daarbij is de informatie uit het eerste spoor gebruikt om de discussie te voeden.

In spoor 1 is het volgende gedaan:

De rapportages naar de EU zijn grotendeels beschikbaar in de vorm van XML's, kaarten (shapefiles) en achterliggende documentatie. De informatie uit de rapportages is ontsloten door de volgende stappen te zetten:

- beknopte beschrijving van de eisen van de EC aan de landelijke natuurrapportages en de Standaard Data Formulieren;
- samenvatten van de landelijke natuurrapportages op grond van de Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn;
- samenvatten van de informatie die op gebiedsniveau beschikbaar is (de informatie uit de SDF's), op zo'n manier dat de informatie van de Natura 2000-gebieden per provincie wordt gebundeld (voor deze stap zijn de provinciegrenzen over het kaartbeeld van de Natura2000-gebieden gelegd);
- samenstellen van een relevante literatuurlijst en vermelden van websites, zodat de basale informatie kan worden nagezocht.

Wat niet gedaan is: nieuwe data verzamelen en bewerken tot informatie op provinciaal niveau (mogelijk wel een wens vanuit de provincies).

In spoor 2 is het volgende gedaan:

- Er zijn afzonderlijke gesprekken gevoerd met provinciale vertegenwoordigers (ecologen en beleidsambtenaren) van (in volgorde) Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland en Friesland. Deze gesprekken zijn gezamenlijk gevoerd met twee andere medewerkers van WEnR (Alterra) (Friso van der Zee en Janine van der Gref) in het kader van het ontwikkelen van "provinciale indicatoren voor natuurbeleid" (Gref-van Rossum, et al. 2016). Elk gesprek leidde tot reacties en nieuwe wensen / discussiepunten. Het resultaat – voor zover dat betrekking heeft op de onderzoeksvraagstelling – is verwerkt in een schets van de behoefte, mogelijkheden en advies (H2).
- Ten slotte is, daar waar dat direct mogelijk is, de informatie zo gebundeld dat deze aansluit op de meest gestelde vragen – in feite is spoor 1 daarmee verder uitgewerkt. Deze informatie is weergegeven in hoofdstuk 3 tot en met 6.

In dit project is uitsluitend gebruikgemaakt van de informatie uit de rapportages en de SDF's; er is geen gebruikgemaakt van aanvullende informatie.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de bekendheid en de behoefte bij provincies aan de informatie uit de landelijke rapportages en SDF's. Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de informatie die de Europese Commissie vraagt – in de tekst is verwezen naar websites voor nadere informatie. Hoofdstuk 4 geeft een samenvatting van de informatie uit de landelijke natuurrapportages. Hoofdstuk 5 geeft een samenvatting van de informatie uit de rapportage over de Natura-2000-gebieden (SDF's) en hoofdstuk 6 ten slotte bevat de literatuurlijst.

2 Inventarisatie van de bekendheid en behoefte van de provincies aan de informatie uit de landelijke rapportages en SDF's

De gesprekken met de medewerkers van de vier provincies zijn ingericht als "open gesprekken" die gevoed werden met een presentatie van bestaande provinciale indicatoren voor natuurbeleid en diagrammen die uit de EU-rapportages zijn afgeleid. Die open gesprekken boden de ruimte om behoeften én bezwaren boven tafel te krijgen. De gesprekken zijn er niet op gericht om tot een gezamenlijke conclusie te komen, maar meer om een gevoel te krijgen voor de (diversiteit) in de wensen.

Die diversiteit in behoeften uitte zich op de volgende wijze:

1. De landelijke rapportages zijn nauwelijks bekend; de informatie komt fragmentarisch binnen bij de provincies en onduidelijk is waar welke informatie te verkrijgen is.
2. De wens is te kunnen zien wat de provinciale tendens is en wat de provinciale bijdrage is aan een landelijke tendens die in de landelijke rapportages geschetst is.
3. De wens is te kunnen zien wat binnen een provincie de ontwikkeling is gestratificeerd naar de Natura 2000-gebieden, het Natuur Netwerk Nederland (NNN), het agrarische gebied (al of niet met Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer), het stedelijke gebied, ecosysteemttypen of een andere "geografische eenheid" aan de landelijke tendens.
4. Er is geen behoefte aan een onderling vergelijk tussen de provincies.

In dit hoofdstuk wordt op deze vier punten ingegaan en aangegeven in hoeverre er een antwoord gegeven kan worden op deze vragen (met doorverwijzing naar volgende hoofdstukken) en afgesloten wordt met een of meerdere adviezen.

Onbekendheid met de landelijke rapportages

Behoefte

De onbekendheid met de landelijke rapportages spitste zich met name toe op wat er gerapporteerd is en waar deze informatie te vinden is. De behoefte aan deze informatie is aanwezig, omdat berichten die in de pers verschijnen aanleiding kunnen geven tot politieke vragen op provinciaal niveau: beleidsmedewerkers willen daarom goed geïnformeerd zijn.

Beschikbare informatie

In hoofdstuk 4 is een samenvatting opgenomen van de landelijke rapportages met verwijzing naar relevante websites en literatuur.

Advies

EZ is verantwoordelijk voor de landelijke rapportages. Er kan door EZ met name op het vlak van pr veel bereikt worden door:

- De samenvattende tabellen inclusief een toelichting te vervaardigen en te verspreiden en wel zo snel mogelijk nadat de rapportage aan de EU is aangeboden.
- Een toelichting te geven in de diverse fora op provinciaal niveau (PCB, IAWM-flora en fauna).

De provinciale tendens en de provinciale bijdrage aan de landelijke tendens

Behoefte

In de gesprekken (maar ook daarbuiten, zoals in de bijeenkomsten van het IAWM) blijkt de behoefte aan informatie over de provinciale tendensen. Die behoefte ontstaat vanuit twee verschillende invalshoeken:

- Het provinciale beleid bevat in het algemeen doelen, ijkpunten en een referentiekader. Op provinciaal niveau is daarom inzicht nodig in de ontwikkelingen / tendensen binnen de provincie.
- De landelijke tendens hoeft niet hetzelfde te zijn als wat in de afzonderlijke provincies gebeurt. Inzicht in de provinciale tendensen maakt zichtbaar in hoeverre de provinciale tendens bijdraagt aan het landelijke beeld. Daarnaast is dit inzicht relevant voor de provinciale beleidsmakers om te kunnen reageren op vragen vanuit de politiek of de pers.

Beschikbare informatie

De rapportages zijn opgesteld aan de hand van voorgeschreven formats; het verzamelen en interpreteren van data is gericht geweest op dat doel en op een landelijke en gebiedsschaal (het laatste wel vanuit een landelijke context). Het is dus niet / beperkt opgebouwd uit passende bouwstenen op provinciaal of regionaal niveau (met een bijpassende sturing op provinciale behoeften). Daardoor kan dus nu niet met een druk op de knop een provinciale rapportage worden geproduceerd.

Het CBS heeft in 2014 met verschillende HR-soorten getest of met de gegevens uit het NEM provinciale graadmeters (soortgroep trend indexen) gemaakt kunnen worden. Dat blijkt al voor een aantal diergroepen te kunnen (vogels, reptielen, amfibieën, vissen, libellen, vlinders). Het gaat om trends in aantallen of verspreiding, dat verschilt per soortgroep en soms ook tussen soorten binnen een soortgroep. De eerste analyses zijn in de loop van 2014 beschikbaar gekomen.

Voor de andere soortgroepen kan dit (nog) niet. Zie ook paragraaf 3.3.

In deze notitie is daarom geen nadere bewerking van de EU-rapportages voor deze behoefte gedaan.

Advies

Het CBS acht het mogelijk om met enige investering graadmeters samen te stellen voor kleinere geografische eenheden. Het vergt onder andere het ontwikkelen van methoden en een kwaliteitscheck. Op verzoek van het PBL is dit in beeld gebracht in het kader van de evaluatie van het natuurpact. Daarmee lijkt al in een flink deel van de behoefte voorzien te kunnen worden. Geadviseerd wordt om de door het CBS voorgestelde werkzaamheden uit te laten voeren en op basis daarvan te bezien welke aanvullende maatregelen nodig zijn om provinciale tendensen in beeld te kunnen brengen (extra monitoring, lokalisering monsterpunten, aanpassing monitoring-methodes). *(Red. in 2015 is het CBS met deze werkzaamheden gestart.)*

De tendens binnen provincies (N2000, NNN, geografische regio's)

Behoefte

Er is een duidelijke behoefte aan graadmeters waarmee de ontwikkelingen in de toestand van de natuur binnen bepaalde geografische eenheden binnen de provincies gevolgd kunnen worden. In de gesprekken werden genoemd: Natura 2000-gebieden, Het Natuur Netwerk Nederland (NNN), de Agrarische Natuur- en Landschaps-Beheerseenheden, het "witte gebied" (gebieden zonder specifiek natuurbeleid). In het algemeen komt de behoefte erop neer dat er inzage gewenst is in de effectiviteit van het beleid.

In de gesprekken bleek dat het wenselijk is dat er zo veel mogelijk met harde getallen gewerkt wordt, zoals oppervlakte (aantal hectares), populatiegrootte (aantal individuen) en de trends.

Van diverse kanten is door provinciale medewerkers aangegeven dat zij graag zelf de beschikking zouden hebben over de gegevens uit de natuurrapportages, zodat zij daar naar eigen behoefte bewerkingen mee kunnen uitvoeren.

Beschikbare informatie

Voor deze informatiebehoefte geldt nog sterker dan in paragraaf 3.2 is aangegeven dat het verzamelen en interpreteren van data niet gericht is geweest op dit doel. Daardoor kan dus nu niet met één druk op de knop een provinciale rapportage per geografische eenheid worden geproduceerd. Het enige wat mogelijk is, is het aggregeren van de informatie die verzameld is voor soorten en habitattypen voor de Standaard Data Formulieren (SDF's). In deze notitie zijn in hoofdstuk 5 voorbeelden opgenomen voor elke provincie voor de aggregatie van de Natura 2000-gebieden betreffende het "algemene oordeel over het relatieve belang van gebieden voor bepaalde soorten en habitattypen". Dit dekt maar zeer ten dele de informatiebehoefte van de provincies. Bovendien blijkt het met de beschikbare informatie niet goed mogelijk om met "harde getallen" te werken: de zogenaamde "habitattypenkaarten" waren nog niet gereed anno 2012 – oppervlaktelaten zijn daarom nog indicatief en voor vele soorten ontbreken harde gegevens over de populatiegrootten in Nederland. Bovendien geeft deze weergave in H5 een scheef beeld, vooral voor die soorten of habitattypen waar het verspreidingsgebied gedeeltelijk of grotendeels buiten de Natura 2000-gebieden ligt.

De informatie uit de SDF's is niet publiekelijk digitaal beschikbaar op zo'n manier dat provincies hier hun eigen bewerkingen mee kunnen maken. De Europese Commissie is wel bezig om alle informatie openbaar te maken. De data die openbaar zijn, zijn in te zien via: <http://www.eea.europa.eu/data-and-maps/data/natura-6>; de begrenzingen en liggingen van Natura 2000-gebieden zijn in te zien via http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/data/index_en.htm. De informatie is nu ook niet beschikbaar in de vorm van een aggregatie per Natura 2000-gebied in de vorm van een rapport. Het is de vraag of dit wenselijk is – dit is in de gesprekken niet expliciet naar boven gekomen.

Het CBS acht het mogelijk om met enige investering graadmeters samen te stellen voor kleinere geografische eenheden. Het vergt onder andere het ontwikkelen van methoden en een kwaliteitscheck. Dit heeft het CBS op verzoek van het PBL in beeld gebracht. Daarmee lijkt al in een flink deel van de behoefte voorzien te kunnen worden.

Inmiddels is Alterra (Bart de Knecht) op verzoek van het Planbureau voor de Leefomgeving begonnen met het uitwerken van indicatoren en formats voor factsheets ten behoeve van de evaluatie van het Natuurpact.

Advies

De digitale informatie uit de SDF's zou het best beschikbaar gemaakt kunnen worden via de SDF-manager van de Europese Commissie (de rapportagetool) of een toegankelijk webapplicatie.

Het is mogelijk om de informatie uit de SDF's te aggregeren per Natura 2000-gebied. Als echter het bovenstaande gerealiseerd wordt, is de toegevoegde waarde van een aggregatie per Natura 2000-gebied beperkt. Er bestaan nu al uitvoerige rapporten per soort of habitatype met toelichting over de beoordeling per Natura 2000-gebied.

Onderling vergelijk tussen de provincies

Behoeft

Tijdens de gesprekken met de provincies is nagegaan in hoeverre er behoefte is aan onderlinge vergelijkingen tussen provincies. Er zijn daartoe bij Utrecht en Zuid-Holland beelden getoond waarin de resultaten van de SDF's gepresenteerd werden voor alle provincies in één beeld, zoals in onderstaand figuur. Dit riep veel bezwaren op:

Figuur 1 (Fictief beeld) aantal habitattypen met klasse A, B of C (A uiterst waardevol, B waardevol of C beduidend van betekenis) per provincie in Natura 2000-gebieden.

- Het beeld is zeer gevoelig voor misinterpretatie. Met name op beleidsmatige en politiek niveau zal zo'n beeld de indruk geven dat de inspanning bij Flevoland er niet toe doet en ook EZ op de Noordzee weinig bij te dragen heeft.
- Het beeld laat niet zien wat de verschillen tussen de provincies zijn; de inhoud van de kolommen (habitattypen of soorten) in Noord-Brabant is niet hetzelfde als in Friesland.

Beschikbare informatie

In principe gaat het hierbij om dezelfde informatie als in voorgaande paragrafen, maar om een andere ordening en weergave.

Advies

Het wordt afgeraden om zonder zorgvuldige voorbereiding beelden te vervaardigen waarin provincies onderling worden vergeleken op het niveau van HR-habitattypen of HR-soorten vanwege de grote kans op misinterpretatie op beleidsmatig of politiek vlak. Bij de voorbereiding zal aandacht nodig zijn voor gedegen vraagstellingen, een goede keuze van beelden, draagvlak bij de provinciale ecologen én draagvlak bij de provinciale beleidsmakers en politiek verantwoordelijken.

3 Toelichting op de informatie die de EC vraagt aan de EU-lidstaten in de landelijke rapportages en de SDF's over de Natura 2000-gebieden

In dit hoofdstuk wordt grof samengevat weergegeven welke landelijke rapportages voor de Europese Commissie worden vervaardigd, met welke frequentie dit gebeurt en welk type informatie gevraagd wordt.

3.1 Habitatrictlijn rapportage artikel 17

Rapportage: inhoud en frequentie

Voor de Habitatrictlijn vraagt de Europese Commissie lidstaten om periodiek een rapportage te leveren – de Artikel 17-rapportage – om te kunnen beoordelen in hoeverre de doelen van de Habitatrictlijn voldoende worden nagestreefd en gehaald. In 2013 is deze rapportage ingevuld voor de periode 2007-2012. Voor de artikel 17-rapportage geldt nu een zesjarige cyclus.

De EC vraagt te rapporteren over alle habitattypen die zijn opgenomen in bijlage I en alle soorten die zijn opgenomen in bijlage II, IV en V van de Habitatrictlijn. De EC vraagt om een beoordeling van de 'staat van instandhouding' van deze Habitatrictlijn-soorten en habitattypen (gunstig, matig ongunstig of ongunstig), inclusief achterliggende informatie.

De beoordeling van de staat van instandhouding van HR-soorten en habitattypen wordt uitgevoerd per lidstaat (op landelijk niveau), gestratificeerd naar biogeografische regio. In Nederland zijn er twee biogeografische regio's, te weten Atlantisch en Marien Atlantisch. De meeste soorten en habitattypen zijn beperkt tot de Atlantische regio.

De beoordeling dient elke zes jaar (rapportagecyclus) te worden uitgevoerd, maar mag gebaseerd zijn op gegevens over een langere periode. De (verplichte) kortetermijntrends beslaan een periode van 12 jaar. De (niet verplichte) langetermijntrends beslaan een periode van 24 jaar (*red: deze is de afgelopen rapportageperiode(s) niet gerapporteerd*).

De bedoeling is logischerwijs om de voor- of achteruitgang in de staat van instandhouding van soorten en habitattypen tussen de rapportageperiodes te volgen, inclusief de verklaring (oorzaken) voor desbetreffende veranderingen. De lidstaten moeten daarom aangeven of een verandering in de staat van instandhouding daadwerkelijk een verandering is of komt door andere toegepaste methoden of onderliggende monitoringgegevens.

Type informatie

Het type informatie over de staat van instandhouding dat wordt gevraagd door de EC is ingevuld voor alle relevante soorten en habitattypen (voor zover mogelijk).

- Verspreidingsgebied (range) van HR-soorten (resolutie van 10*10km);
- Populatieomvang van de HR-soorten (inclusief een beoordeling van de (relatieve) populatieomvang ten opzichte van de landelijke verspreiding van de soorten binnen het Natura 2000-netwerk);
- Leefgebied van de HR-soorten (in km²) en trends;
- De effecten van instandhoudingsmaatregelen en toekomstperspectief voor HR-soorten op basis van een inschatting van de effecten van drukfactoren en bedreigingen;
- Verspreidingsgebied (range) van de habitattypen;
- Oppervlak van de habitattypen (inclusief een beoordeling van het (relatieve) oppervlak ten opzichte van het landelijke oppervlak van de habitattypen binnen het Natura 2000-netwerk);
- Structuur en functie van habitattypen (inclusief een beoordeling van "typische soorten");
- Toekomstperspectief voor HR-habitattypen.

Voorschriften voor de rapportage

De EU heeft voorgeschreven hoe er gerapporteerd moet worden. Deze voorschriften zijn in te zien via de websites van de EU: http://bd.eionet.europa.eu/activities/Reporting/Article_17/reference_portal.

De Europese Commissie levert daartoe rapportageformats en handleidingen (guidelines), Reporting tools (access database) en Range Tools (GIS-tool). Zie bijlage 1 voor de processchema's EU-rapportages. In hoofdstuk 4 wordt aangegeven waar de geleverde informatie te vinden is.

De rapportageperiode 2007-2012 is geëvalueerd en er zijn aanbevelingen gedaan voor de periode 2013-2018 (Schmidt, A.H., A. van Kleunen, R.J. Bink, L. Soldaat (2014) Rapportages op grond van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, WOT-technical rapport 19).

3.2 Vogelrichtlijn artikel 12

Rapportage: inhoud en frequentie

Voor de Vogelrichtlijn vraagt de Europese Commissie lidstaten om periodiek een rapportage te leveren – de Artikel 12-rapportage – om te kunnen beoordelen in hoeverre de doelen van de Vogelrichtlijn voldoende worden nagestreefd en gehaald. In 2013 is deze rapportage ingevuld voor de periode 2008-2012. Voor de Artikel 12-rapportage geldt nu een zesjarige cyclus. Voor deze rapportage wordt concrete informatie over de vogelstand gevraagd, maar in tegenstelling tot de rapportage over de Habitatrichtlijnsoorten wordt er geen beoordeling van de staat van instandhouding van de VR-soorten gevraagd.

De vogelsoorten/populaties waarover aan de Europese Commissie moet worden gerapporteerd, betreffen alle inheemse broedvogels en een set van doortrekkende/overwinterende watervogels. Hiermee kan de Europese Commissie de status van alle relevante populaties op het schaalniveau van de Europese Unie in beeld brengen. Tegelijk met deze rapportage voor de Europese Commissie is voor Nederland de statusinformatie van alle relevante vogelpopulaties in Nederland in beeld gebracht; deze informatie is bruikbaar voor nationale doeleinden, immers alle inheemse vogels zijn beschermd onder de Vogelrichtlijn. De rapportage voor de Europese Commissie is hiervoor niet toereikend. Daarin wordt voor watervogels niet altijd de jaarcyclusfase (seizoen) gevraagd die voor Nederland het relevantst is, en voorts ontbreken in de soortenlijst van de Europese Commissie de terrestrische doortrekkende en winterpopulaties.

Type informatie

- Het type informatie over de status van vogels dat wordt gevraagd door de Europese Commissie is ingevuld voor alle relevante vogelpopulaties (voor zover mogelijk).
- Populatieomvang (het aantal broedpaar of aanwezige individuen in 2008-2012).
- Aantalontwikkeling korte termijn (ca. 12 jaar) en lange termijn (sinds 1980). De trendbeoordeling wordt ingevuld (toename, afname, stabiel, fluctuerend) en de procentuele aantalsverandering over de periode.
- Verspreiding en range (verspreidingsgebied) van broedvogels en veranderingen daarin op de korte termijn (ca. 12 jaar) en lange termijn (sinds 1980). De verspreiding betreft de aan- of afwezigheid van broedvogelsoorten per 10x10km cel (ETRS-projectie). Het verspreidingsgebied moet gezien worden als een soort contour om de verspreiding heen. Die wordt rekenkundig bepaald met de Range tool van de Europese Commissie. De rangeverandering is gebaseerd op veranderingen in de oppervlakte van het verspreidingsgebied op de korte en lange termijn.
- Voor alleen kwalificerende soorten: populatieomvang in het Natura 2000-netwerk. Het aantal broedpaar of individuen dat van de betreffende soort binnen het totaal van de Nederlandse Vogelrichtlijngebieden voorkwam in 2008-2012.
- Bedreigingen en drukfactoren. De belangrijkste drukfactoren en bedreigingen voor soorten in de komende 12 jaar, ingevuld aan de hand van een door de Europese Commissie voorgeschreven standaardlijst.
- Beschermingsmaatregelen. De in 2008-2012 geïmplementeerde beschermingsmaatregelen en een beoordeling van hun effectiviteit aan de hand van een door de Europese Commissie voorgeschreven standaardlijst.

Voorschriften voor de rapportage

De EU heeft voorgeschreven hoe er gerapporteerd moet worden. Deze voorschriften zijn in te zien via de websites van de EU: http://bd.eionet.europa.eu/activities/Reporting/Article_12/reference_portal.

De Europese Commissie levert daartoe rapportageformats en handleidingen (guidelines), Reporting tools (access database) en Range Tools (GIS-tool). Zie bijlage 1 voor de processchema's EU-rapportages. In hoofdstuk 4 wordt aangegeven waar de geleverde informatie te vinden is. De rapportageperiode 2007-2012 is geëvalueerd en er zijn aanbevelingen gedaan voor de periode 2013-2018 (Schmidt, A.H., A. van Kleunen, R.J. Bink, L. Soldaat (2014) Rapportages op grond van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, WOT-technical rapport 19).

Voor gedetailleerde informatie over de Vogelrichtlijnrapportage 2008-2012 wordt verwezen naar Van Kleunen et al. (2013).

3.3 Standaard Data Formulieren

Rapportage: inhoud en frequentie

Aan de SDF's is geen termijn verbonden. Het is ook geen harde juridische verplichting zoals de VR- en HR-rapportages. Om te zorgen voor consistente informatie is het wel slim om de informatievoorziening voor de SDF's te stroomlijnen met de landelijke rapportages. Idealiter zouden de SDF's dan ook elke zes jaar ge-updatet worden, dit voor zover relevant (niet in alle Natura 2000-gebieden zal er evenveel veranderen). De beoordeling vindt plaats per soort en habitatype per Natura 2000-gebied. Vervolgens vraagt de EC ook nog naar gebiedsinformatie, zoals drukfactoren en bedreigingen en instandhoudingsmaatregelen.

De SDF's worden gebruikt bij het aanmelden (aan EC) en vervolgens aanwijzen van de Natura 2000-gebieden. In Nederland is het op grond van de Natuurbeschermingswet ook verplicht om binnen drie jaar een beheerplan (incl. Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en waterparagraaf voor zover van toepassing) op te stellen voor het aangewezen Natura 2000-gebied. Logischerwijs is de informatie uit SDF's consistent met de informatie in de beheerplannen (*red: tijdens de voorbereidingen van de SDF's waren de meeste beheerplannen nog in ontwikkeling en is de gewenste consistentie nog niet optimaal*).

De EC vraagt om een beoordeling van de 'betekenis (de relatieve bijdrage) van de Natura 2000-gebieden' voor de instandhouding van VR-soorten en HR-soorten (alleen bijlage II HR) en habitattypen (gebied uiterst waardevol, waardevol of beduidend van betekenis).

Type informatie

In het SDF wordt alleen gevraagd een beoordeling uit te voeren van de betekenis van het Natura 2000-gebied voor de instandhouding van een soort/habitatype. Er wordt niet direct gevraagd naar achterliggende informatie. Er is echter wel informatie nodig om de beoordeling uit te kunnen voeren.

De beoordelingscriteria (aspecten) voor de VR- en HR-soorten betreffen:

- Relatieve populatieomvang
- Behoudsstatus (Mate van behoud van (de elementen van) het leefgebied; Herstelmogelijkheid)
- Isolatie

De beoordelingscriteria (aspecten) voor habitattypen betreffen:

- Relatieve oppervlak
- Behoudsstatus (Mate van behoud van structuur; Mate van behoud van functie; Herstelmogelijkheid)
- Representativiteit

De wijze waarop een eindoordeel wordt bepaald over de betekenis van het Natura 2000-gebied voor de desbetreffende soort of het habitatype is strak voorgeschreven door de EC (een weging van alle aspecten).

Voorschriften voor de rapportage

De EC heeft voorgeschreven hoe er gerapporteerd moet worden. Zie de website van de EC: http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/docs/standarddataforms/notes_en.pdf.

De Europese Commissie levert daartoe rapportageformats en handleidingen (guidelines) en een Reporting tool (access database). Zie bijlage 1 voor de processchema's EU-rapportages. In hoofdstuk 4 wordt aangegeven waar de geleverde informatie te vinden is.

De rapportageperiode 2007-2012 is geëvalueerd en er zijn aanbevelingen gedaan voor de periode 2013-2018 (Schmidt, A.H., A. van Kleunen, R.J. Bink, L. Soldaat (2014) Rapportages op grond van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, WOT-technical rapport 19).

4 Samenvatting van de informatie uit de landelijke natuurrapportages

4.1 Habitattypen Artikel 17 Habitatrichtlijn (periode 2007-2012)

De landelijke rapportage voor artikel 17 Habitatrichtlijn is niet als afzonderlijke zelfstandig leesbaar rapport uitgebracht. De informatie wordt ontsloten via de EU:

http://bd.eionet.europa.eu/activities/Reporting/Article_17/Reports_2013

Een snelle indruk van het gerapporteerde over de afzonderlijke HR-habitattypen is te krijgen via de samenvatting in tabelvorm. In de tabel voor de HR-habitattypen is een waardeoordeel opgenomen over de vier beoordelingscriteria:

- Verspreidingsgebied (range)
- Oppervlak (area)
- Structuur en functie inclusief typische soorten (structure and function including typical species)
- Toekomstperspectief (future prospects)
- En er is een gewogen eindbeoordeling gemaakt (Totaal)

Elk waardeoordeel kent 4 klassen als volgt:

Eindscore	G	M	Z	XX
	= gunstig	= matig ongunstig	= zeer ongunstig	= onbekend
Voorwaarden aan parameters	dit	verschilt	per	parameter

Er is een vergelijking gemaakt tussen het waardeoordeel uit de rapportage in 2007 en de rapportage uit 2013, met een beoordeling over de verandering in de "Staat van instandhouding". Daarbij is de belangrijkste reden voor het verschil in de beoordeling aangegeven voor zover dat mogelijk was.

Samengevat over alle habitattypen levert de HR-rapportage de volgende beelden op:

Habitattypen, staat van instandhouding 2013

Habitattypen, trends in staat van instandhouding 2008-2013

Tabel HR-rapportage 2013 m.b.t. Habitattypen.

Habitat code	Habitattype	RANGE 2007	RANGE 2013	OPPERVLAKTE 2007	OPPERVLAKTE 2013	S&F 2007	S&F 2013	TOEKOMST 2007	TOEKOMST 2013	TOTAAL 2007	TOTAAL 2013	TREND SVI (2013)	BELAN GRUKSTE REDEN VERSCHIL		
H1110	Permanent overstromde zandbanken	G	G	G	G	M	M	M	X	M	M	= verbetering	-		
H1130	Estuaria	Z	Z	Z	Z	Z	Z	M	M	Z	Z	= afname	-		
H1140	Slik- en zandplaten	G	G	G	G	M	M	M	X	M	M	x = onbekend	-		
H1160	Grote baaien	G	G	G	G	Z	Z	Z	M	Z	Z	= afname	-		
H1170	Riffen		G		G		M		M		M	x = onbekend	-		
H1310	Zilte pionierbegroeiingen	G	G	G	G	M	M	M	M	M	M	= stabiel	-		
H1320	Slijkgrasvelden	G	G	G	G	Z	M	Z	G	Z	M	= afname	c1		
H1330	Schorren en zilte graslanden	G	G	G	M	M	M	M	M	M	M	= stabiel	-		
H2110	Embryonale duinen	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G		-		
H2120	Witte duinen	G	G	G	G	M	M	G	G	M	M	= verbetering	-		
H2130	Grijze duinen	G	G	M	M	Z	Z	Z	Z	Z	Z	x = onbekend	-		
H2140	Duinheiden met kraaihei	G	G	G	G	M	M	G	G	M	M	= stabiel	-		
H2150	Duinheiden met struikhei	G	G	G	G	G	M	G	G	G	M	= stabiel	c1		
H2160	Duindoornstruwelen	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G		-		
H2170	Kruipwilgstruwelen	G	G	G	G	G	M	G	G	G	M	x = onbekend	c1		
H2180	Duinbossen	G	G	G	G	M	M	G	G	M	M	= stabiel	-		
H2190	Vochtige duinvalleien	G	G	M	M	M	M	G	M	M	M	= verbetering	-		
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	G	G	M	Z	Z	Z	M	Z	Z	Z	x = onbekend	-		
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	G	G	G	G	M	M	G	G	M	M	= stabiel	-		
H2330	Zandverstuivingen	G	G	M	M	Z	Z	M	M	Z	Z	= stabiel	-		
H3110	Zeer zwakgebufferde vennen	Z	Z	Z	Z	Z	Z	M	Z	Z	Z	= afname	-		
H3130	Zwakgebufferde vennen	G	G	M	M	M	Z	M	Z	M	Z	= stabiel	c1		
H3140	Kranswierwateren	G	M	M	G	M	M	M	M	M	M	= verbetering	-		
H3150	Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden	M	G	M	M	M	M	M	M	M	M	= verbetering	-		
H3160	Zure vennen	G	G	G	M	M	M	M	M	M	M	x = onbekend	-		
H3260	Beken en rivieren met waterplanten	M	Z	M	Z	M	M	M	M	M	Z	= afname	c2		
H3270	Slikkige rivieroever	G	G	M	G	M	M	G	G	M	M	= stabiel	-		
H4010	Vochtige heiden	G	G	M	Z	M	M	M	M	M	Z	= afname	c2		
H4030	Droge heiden	G	G	M	M	Z	Z	M	M	Z	Z	= stabiel	-		
H5130	Jeneverbesstruwelen	G	G	G	G	M	M	M	M	M	M	= stabiel	-		
H6110	Pionierbegroeiingen op rotsbod	Z	G	Z	Z	Z	Z	M	M	Z	Z	= stabiel	-		
H6120	Stroomdalgraslanden	Z	Z	Z	Z	Z	M	M	Z	Z	Z	= afname	-		
H6130	Zinkweiden	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	= afname	-		
H6210	Kalkgraslanden	G	G	M	Z	M	Z	G	M	M	Z	= stabiel	c1		
H6230	Heischrale graslanden	M	M	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	= afname	-		
H6410	Blauwgraslanden	M	M	Z	Z	Z	Z	M	M	Z	Z	= stabiel	-		
H6430	Ruigten en zomen	M	G	M	G	M	M	M	M	M	M	= stabiel	-		
H6510	Glanshaver- en vossenstaartheiden	M	Z	Z	Z	Z	M	M	M	Z	Z	= stabiel	-		
H7110	Actieve hoogvenen	M	Z	Z	Z	Z	Z	Z	M	Z	Z	= stabiel	-		
H7120	Herstellende hoogvenen	G	G	G	G	M	Z	M	M	M	Z	x = onbekend	c1		
H7140	Overgangs- en trilvenen	M	M	M	M	Z	Z	M	M	Z	Z	= stabiel	-		
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	G	G	G	G	M	M	M	M	M	M	= stabiel	-		
H7210	Galigaanmoerassen	G	G	M	G	M	M	M	G	M	M	= stabiel	-		
H7220	Kalktuftbronnen	G	G	G	G	M	M	M	G	M	M	= afname	-		
H7230	Kalkmoerassen	Z	Z	Z	Z	Z	Z	M	M	Z	Z	= afname	-		
H9110	Veldbies-beukenbossen	G	G	G	G	M	M	G	M	M	M	= stabiel	-		
H9120	Beuken-eikenbossen met hulst	G	G	G	G	M	M	G	G	M	M	= stabiel	-		
H9160	Eiken-haagbeukenbossen	G	G	M	M	Z	Z	Z	Z	Z	Z	= afname	-		
H9190	Oude eikenbossen	G	G	G	M	M	M	M	M	M	M	= afname	-		
H91D0	Hoogveenbossen	G	G	M	M	M	Z	M	M	M	Z	= stabiel	c1		
H91E0	Vochtige alluviale bossen	G	G	M	M	M	M	M	M	M	M	= afname	-		
H91F0	Droge hardhoutooibossen	M	M	Z	Z	Z	Z	M	Z	Z	Z	= stabiel	-		
										2007	2013				
										Gunstig	4	2	a	0	0
										Matig ongunstig	28	26	b1	0	0
										Zeer ongunstig	19	24	b2	0	0
a	werkelijke verandering									Onbekend	0	0	c1	7	52
b1	beter gegevens of betere kennis												c2	2	52
b2	taxonomische aanpassing									51	52				
c1	andere methode van meten of beoordeling individuele parameter of gehele staat van instandhouding												d	0	
c2	gebruik van andere drempelwaarden, bijvoorbeeld gunstige referentiewaarden												e	0	
d	geen informatie over de aard van de verandering												geen	42	
e	minder goede gegevens in 2013													51	

4.2 Soorten (bijlage II, IV en V HR) Artikel 17 Habitatrichtlijn

De landelijke rapportage voor artikel 17 Habitatrichtlijn is niet als afzonderlijke zelfstandig leesbaar rapport uitgebracht. De informatie wordt ontsloten via de EU:

http://bd.eionet.europa.eu/activities/Reporting/Article_17/Reports_2013

Een snelle indruk van het gerapporteerde over de afzonderlijke HR-soorten is te krijgen via de samenvatting in tabelvorm. In de tabel voor de HR-soorten is een waardeoordeel opgenomen over de vier beoordelingscriteria:

- Verspreidingsgebied (range)
- Populatieomvang (population)
- Leefgebied (habitat for species)
- Toekomstperspectief (future prospects)
- En er is een gewogen eindbeoordeling gemaakt (Totaal)

Elk waardeoordeel kent 4 klassen als volgt:

Eindscore	G	M	Z	XX
	= gunstig	= matig ongunstig	= zeer ongunstig	= onbekend
Voorwaarden aan parameters	dit	verschilt	per	parameter

Er is ook een vergelijking gemaakt tussen het waardeoordeel uit de rapportage in 2007 en de rapportage uit 2013, met een beoordeling over de verandering in de "Staat van instandhouding" (verbetering, stabiel, afname of onbekend). Daarbij is de belangrijkste reden voor het verschil in de beoordeling aangegeven voor zover dat mogelijk was.

Samengevat over alle habitattypen levert de HR-rapportage de volgende beelden op:

Habitatrichtlijnsoorten, staat van instandhouding 2013

Habitatrichtlijnsoorten, trends in staat van instandhouding 2008-2013

Tabel

HR-Rapportage 2013 m.b.t. soorten van HR-bijlage II, IV en V.

SOORT	Age II	Age IV	Age V	RANGE 2007	RANGE 2013	POPULATIE 2007	POPULATIE 2013	LEEFGEBIED 2007	LEEFGEBIED 2013	TOKKOMST 2007	TOKKOMST 2013	TOTAAL 2007	TOTAAL 2013	TREND SVI (2013)	BELANGRIJKE REDEN	SCHELV	2.9.6 overall
Baardvleermuis		x		G	M	G	G	M	X	G	G	M	M	x = onbekend	-		(x)
Barbeel			x	G	G	G	Z	G	M	G	G	G	Z	+ = verbetering	c2		(+)
Bastaardkikker			x	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G				
Beekprik	x			Z	Z	Z	Z	Z	M	M	Z	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Bever	x	x		M	G	M	M	G	G	G	G	M	M	+ = verbetering	-		(+)
Bittervoorn	x			G	G	X	G	G	M	M	G	M	M	+ = verbetering	-		(+)
Boomkikker			x	Z	G	Z	G	Z	G	M	G	Z	G		a		
Boommarter			x	G	Z	M	Z	M	G	M	Z	M	Z	+ = verbetering	c2		(+)
Bosvleermuis		x		X	X	X	Z	M	X	M	Z	M	Z	+ = verbetering	c2		(+)
Brandt's vleermuis		x		X	Z	X	Z	M	Z	X	Z	M	Z	+ = verbetering	c2		(+)
Brede geelgerande waterroofkever		x		X	Z	X	Z	X	Z	X	Z	X	Z	= = stabiel	b1		(=)
Bruine kikker			x	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G		-		
Bruinvis	x	x		G	G	Z	G	M	M	M	G	Z	M	+ = verbetering	a		(+)
Bunzing			x	M	G	M	Z	M	Z	X	Z	M	Z	+ = afname	c2		(-)
Donker pimperlblaauwtje	x	x		Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	+ = afname	-		(-)
Drijvende waterweegbree	x	x		M	Z	M	Z	M	Z	M	Z	M	Z	+ = afname	c2		(-)
Europese rivierkreeft			x	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	G	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Fint	x	x		G	G	Z	Z	Z	Z	M	Z	Z	Z	= = stabiel	-		(=)
Franjestaart		x		G	G	G	G	G	G	G	G	G	G		-		
Gaffellibel	x	x		Z	Z	Z	Z	M	M	M	G	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Geel schorpioenmos	x			Z	Z	Z	Z	M	G	M	Z	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Geelbuikvuurpad	x	x		Z	G	Z	Z	Z	M	Z	Z	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Gestrepte waterroofkever	x	x		Z	Z	Z	G	M	M	M	Z	Z	Z	x = onbekend	-		(x)
Gevlekte witsnuitlibel	x	x		Z	G	Z	G	M	G	M	G	Z	G		a		
Gewone dwergvleermuis	x			G	G	G	G	G	G	G	G	G	G	+ = verbetering	c1		(+)
Gewone grootoorvleermuis	x			G	G	G	G	G	M	G	M	G	M	+ = verbetering	-		
Gewone zeehond	x	x		G	G	G	G	G	G	G	M	G	M	x = onbekend	a		(+)
Gladder slang		x		Z	G	X	M	M	M	M	G	Z	M	+ = verbetering	c2		(+)
Grijze grootoorvleermuis		x		Z	Z	Z	Z	M	Z	M	Z	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Grijze zeehond	x	x		G	G	G	G	M	M	G	M	M	M	+ = verbetering	-		(+)
Groene glazenmaker		x		Z	X	Z	M	M	M	M	M	Z	M	x = onbekend	b1		(x)
Groenknolorchis	x	x		Z	M	M	G	M	M	M	M	Z	M	+ = afname	c2		(-)
Grote modderkruiper	x			X	Z	X	Z	M	Z	M	Z	M	Z	+ = afname	c2		(-)
Grote vuurvliinder	x	x		Z	Z	Z	Z	Z	Z	M	Z	Z	Z	+ = afname	-		(-)
Hamster	x			Z	Z	Z	Z	M	Z	M	Z	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Hazelmuis	x			Z	G	Z	Z	M	Z	M	Z	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Heikikker	x			G	G	G	G	M	G	M	G	M	G		b1		
Ingekorven vleermuis	x	x		G	Z	G	Z	X	Z	G	Z	G	Z	+ = verbetering	c2		(+)
Kamsalamander	x	x		M	G	M	G	M	G	M	G	M	G		a		
Kleine modderkruiper	x			G	G	X	G	G	G	G	G	G	G		-		
Knoflookpad	x			Z	G	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Kruipend moerascherm	x	x		Z	Z	Z	Z	M	M	M	X	Z	M	+ = verbetering	-		(+)
Kussentjesmos		x		G	G	G	G	G	M	G	G	G	M	+ = verbetering	c1		(+)
Laatvlieger		x		G	G	G	M	G	G	G	G	G	M	+ = verbetering	c2		(+)
Medicinale bloedzuiger		x		X	G	X	X	X	X	X	X	X	X		-		
Meerkikker			x	G	X	G	G	G	G	G	G	G	G		-		
Meervleermuis	x	x		G	G	G	G	G	G	M	G	M	G		c1		
Muurhagedis	x			G	G	Z	Z	M	Z	M	X	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Nauwe korfslak	x			X	G	X	Z	M	X	M	Z	M	Z	x = onbekend	a		(x)
Noordse winterjuffer	x			Z	G	X	Z	M	G	M	Z	Z	Z	= = stabiel	-		(=)
Noordse Woelmuis	x	x		M	Z	X	G	Z	M	M	Z	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Oostelijke witsnuitlibel	x			Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	= = stabiel	-		(=)
Otter		x		Z	Z	Z	Z	G	Z	Z	Z	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Pimperlblaauwtje	x	x		Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Platte schijfhoorn	x	x		X	G	M	G	M	M	M	M	M	M	x = onbekend	-		(x)
Poelkikker			x	M	G	M	G	M	M	M	M	M	M	= = stabiel	-		(=)
Rendiermos			x	G	G	G	X	G	G	G	G	G	G		-		
Rivierdonderpad	x			M	G	X	Z	M	M	G	Z	M	Z	+ = afname	a		(-)
Rivierprik	x		x	G	G	M	G	M	M	G	G	M	M	x = onbekend	-		(x)
Rivierrombout	x			G	G	X	X	G	X	X	X	G	X		e		
Rosse vleermuis	x			Z	G	Z	Z	M	M	M	Z	Z	Z	+ = verbetering	-		(+)
Rugstreeppad	x			G	G	Z	Z	M	Z	M	Z	Z	Z	+ = afname	-		(-)
Ruige dwergvleermuis	x			G	G	G	G	G	G	G	G	G	G		-		
Spaanse vlag	x			G	G	X	G	G	G	G	G	G	G		-		
Teunisbloempijlstaart	x			G	G	X	G	G	G	G	G	G	G		-		
Tonghaarmuts	x			X	Z	X	G	M	G	G	G	M	Z	+ = verbetering	c2		(+)
Tweekleurige vleermuis	x			X	G	X	Z	G	Z	G	X	X	Z	= = stabiel	c2		(=)
Vale vleermuis	x	x		G	X	M	X	M	M	M	M	M	M	+ = verbetering	-		(+)
Valkruid		x		Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	+ = afname	-		(-)
Veenmos			x	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G		-		
Vliedend hert	x			G	Z	M	G	M	M	M	Z	M	Z	= = stabiel	e		(=)
Vroedmeesterpad	x			Z	Z	Z	Z	M	Z	M	Z	Z	Z	= = stabiel	-		(=)
Watervleermuis			x	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G		-		
Wijngaardslak			x	G	G	X	X	G	G	X	X	X	X		-		
Wolfskluuw			x	G	G	G	G	G	G	G	G	G	G		-		
Zalm	x	x		G	G	Z	Z	M	G	M	Z	Z	Z	= = stabiel	-		(=)
Zandhagedis		x		M	G	M	G	M	M	G	G	M	M	+ = verbetering	-		(+)
Zeebek	x			G	G	M	Z	M	G	G	Z	M	Z	= = stabiel	c2		(=)
Zegelkorfslak	x			M	G	X	G	M	M	M	G	M	M	= = stabiel	-		(=)
a												20	18	a	7		
b1												24	18	b1	3		
b2												30	40	b2	0		
c1												4	3	c1	3		
c2												78	79	c2	14		
d														d	0		
e														e	2		
geen														geen	49		
															78		

Soorten die er in 2013 landelijk het slechtst voor staan:	Range	Pop	Leefgebied	Toekomst	Totaal
Donker pimperlauwtje	Z	Z	Z	Z	Z
Drijvende waterweegbree	Z	Z	Z	Z	Z
Grote modderkruiper	Z	Z	Z	Z	Z
Grote vuurvliender	Z	Z	Z	Z	Z
Valkruid	Z	Z	Z	Z	Z
Brede geelgerande waterroofkever	Z	Z	Z	Z	Z
Oostelijke witsnuitlibel	Z	Z	Z	Z	Z
Vroedmeesterpad	Z	Z	Z	Z	Z
Brandt's vleermuis	Z	Z	Z	Z	Z
Grijze grootoorvleermuis	Z	Z	Z	Z	Z
Hamster	Z	Z	Z	Z	Z
Ingekorven vleermuis	Z	Z	Z	Z	Z
Pimperlauwtje	Z	Z	Z	Z	Z

Soorten die er in 2013 landelijk het best voor staan:	Range	Pop	Leefgebied	Toekomst	Totaal
Bastaardkikker	G	G	G	G	G
Boomkikker	G	G	G	G	G
Bruine kikker	G	G	G	G	G
Franjestaart	G	G	G	G	G
Gevlekte witsnuitlibel	G	G	G	G	G
Gewone dwergvleermuis	G	G	G	G	G
Heikikker	G	G	G	G	G
Kamsalamander	G	G	G	G	G
Kleine modderkruiper	G	G	G	G	G
Meervleermuis	G	G	G	G	G
Ruige dwergvleermuis	G	G	G	G	G
Spaanse vlag	G	G	G	G	G
Teunisbloempijlstaart	G	G	G	G	G
Watervleermuis	G	G	G	G	G

Soorten met werkelijke veranderingen tussen 2008 en 2013	RANGE 2007	RANGE 2013	POPULATI E 2007	POPULATI E 2013	LEEFGEBIE D 2007	LEEFGEBIE D 2013	TOEKOMST 2007	TOEKOMST 2013	TOTAAL 2007	TOTAAL 2013
Boomkikker	Z	G	Z	G	Z	G	M	G	Z	G
Gevlekte witsnuitlibel	Z	G	Z	G	M	G	M	G	Z	G
Bruinvis	G	G	Z	G	M	M	M	G	Z	M
Kamsalamander	M	G	M	G	M	G	M	G	M	G
Gewone zeehond	G	G	G	G	G	G	G	M	G	M
Nauwe korfslak	XX	G	XX	Z	M	XX	M	Z	M	Z
Rivierdonderpad	M	G	XX	Z	M	M	G	Z	M	Z

4.3 Vogelsoorten Artikel 12 Vogelrichtlijn

De landelijke rapportage voor artikel 12 Vogelrichtlijn is niet als afzonderlijke zelfstandig leesbaar rapport uitgebracht. De informatie wordt ontsloten via de EU:

http://bd.eionet.europa.eu/activities/Reporting/Article_12/Reports_2013

Een gedetailleerd overzicht van de rapporteerde populatieschattingen, trends etc. staat in Van Kleunen et al. (2013). Hieronder zijn enkele resultaten samengevat. De schijfdiagrammen geven een samenvatting van hoeveel vogelsoorten/populaties zijn toegenomen, afgenomen etc. op de korte termijn (ca. 2002-2011). De eerste figuur laat dit zien voor de broedvogels, de tweede voor de watervogelpopulaties die aan de Europese Commissie moesten worden gerapporteerd en de derde voor alle doortrekkende en winterpopulaties waarvoor Nederland relevant is. Het relatief grote aantal onbekende trends in de laatste figuur betreft vooral terrestrische doortrekkers, waarover relatief weinig kennis is in Nederland (zie ook de bijlage voor de grootste stijgers en dalers).

Tabel Grootste stijgers **broedvogels** (populatie korte termijn).

Nr	Soort	Trendperiode	Pos/neg	Trend min	Trend max
1	Brandgans	2002-2011	+	290	396
2	Gauwe Gans	2002-2011	+	275	700
3	Zwartkopmeeuw	2002-2011	+	145	642
4	Krakeend	2002-2011	+	110	139
5	Roodborstapuit	2002-2011	+	107	128
6	Putter	2002-2011	+	80	119
7	Sprinkhaanzanger	2002-2011	+	61	103
8	Kwartel	2002-2011	+	47	104
9	Purperreiger	2002-2011	+	31	109
10	Paapje	2002-2011	+	15	118
11	Sijs	2002-2011	+	1	175

Grootste dalers **broedvogels** (populatie korte termijn).

Nr	Soort	Trendperiode	Pos/neg	Trend min	Trend max
1	Geoorde Fuut	2002-2011	-	44	64
2	Kluut	2002-2011	-	38	53
3	Eider	2002-2011	-	37	62
4	Goudhaan	2002-2011	-	36	47
5	Zwarte Mees	2002-2011	-	35	48
6	Kievit	2003-2012	-	34	41
7	Ringmus	2002-2011	-	34	53
8	Stormmeeuw	2002-2011	-	34	55
9	Ransuil	2002-2011	-	31	58
10	Zomertortel	2002-2011	-	27	55

Grootste steigers **niet-broedvogels** (korte termijn).

Nr	Soort	Seizoen	Trendperiode	Pos/neg	Trend min	Trend max
1	Grote Zilverreiger	W	2000-2011	+	1908,55	3332,93
2	Gauwe Gans	W	2000-2011	+	144,98	258,23
3	Krooneend	W	2000-2011	+	130,25	1502,26
4	Geoorde Fuut	W	2000-2011	+	107,92	171,83
5	Kleine Zilverreiger	W	2000-2011	+	92,51	189,5
6	Brandgans	W	2000-2011	+	91,94	142,06
7	Lepelaar	P	2000-2011	+	56,83	134,9
8	Aalscholver	W	2000-2011	+	56,36	147,69
9	Krakeend	W	2000-2011	+	55,43	137,5
10	Dodaars	W	2000-2011	+	29,3	241,78
	Toendrarietgans	W	2000-2011	+	17,12	198,62
	Wilde Zwaan	W	2000-2011	+	4,08	169,66

Grootste (alle) dalers **niet-broedvogels** (korte termijn).

Nr	Soort	Seizoen	Trendperiode	Pos/neg	Trend min	Trend max
1	Kemphaan	P	2000-2011	-	62,99	91,02
2	Tafeleend	W	2000-2011	-	53,05	72,75
3	Strandplevier	P	2000-2011	-	47,9	59,34
4	Kleine Zwaan	W	2000-2011	-	41,55	58,73
5	Zwarte Zee-eend	W	2000-2011	-	40,67	91,97
6	Zwarte Ruiter	P	2000-2011	-	32,09	57,81
7	Eider	W	2000-2011	-	30,93	56,4
8	Scholekster	W	2000-2011	-	23,2	39,59
9	Zwarte Stern	P	2000-2011	-	20,07	58,52
10	Fuut	W	2000-2011	-	16,31	57,6
11	Wilde Eend	W	2000-2011	-	15,72	42,36
12	Brilduiker	W	2000-2011	-	13,5	50,39
13	Kuifeend	W	2000-2011	-	8,06	40,79
14	Slobeend	W	2000-2011	-	4,97	59,95

5 Samenvatting van de informatie uit de rapportage over de Natura 2000-gebieden (SDF's)

Er wordt een Microsoft Access Database bijgehouden over de Natura 2000-gebieden in ons land; deze wordt met enige regelmaat bijgewerkt en naar de Europese Commissie gestuurd, te weten de SDF's. In de SDF's wordt gevraagd een beoordeling uit te voeren van de betekenis van het desbetreffende Natura 2000-gebied voor de instandhouding van een soort/habitatype door scores aan te geven per beoordelingsaspect en deze scores uiteindelijk te wegen tot een eindoordeel. De onderbouwing van deze beoordeling (de maatlatten en scores) is in achterliggende rapportages opgenomen per soort en habitatype. In dit hoofdstuk is de informatie uit de SDF's gecombineerd per provincie.

Kanttekeningen bij het gebruik van dit beeld.

1. De ontsluiting van de informatie uit de SDF's naar provinciaal niveau is **niet zonder risico op interpretatiefouten**. De SDF's zijn niet zodanig opgebouwd dat data en beoordelingen zijn gerelateerd aan provinciegrenzen (uiteraard wel aan landelijke grenzen en de begrenzing van Natura 2000-gebieden). Daarom moet erop worden gewezen dat een flink aantal Natura 2000-gebieden in meerdere provincies ligt. Bij de berekeningen is ervan uitgegaan dat habitats of soorten voor een naar oppervlak evenredig deel per Natura 2000-gebied in de provincies voorkomen. Ecologisch gezien is dat uiteraard niet juist. Rekentechnisch gezien is aangenomen dat natuurlijke verschillen in het totaalbeeld per provincie uitgemiddeld worden. Dit geldt voor alle berekeningen van hoofdstuk 5. Bovendien geldt dat tijdens de productie van de SDF's een groot aantal habitattypenkaarten nog niet gereed was. Dat betekent dat het werkelijke beeld nog kan afwijken. Voor nu moeten de beelden dan ook als een vingeroefening worden beschouwd, zodat de potenties zichtbaar worden van het gebruik van de informatie uit de SDF's.
2. De meeste soorten en diverse habitattypen komen gedeeltelijk buiten de Natura 2000-gebieden voor. **Daardoor zeggen de beelden op zich niet direct iets over de stand van zaken voor de afzonderlijke soorten of habitattypen**. Een korte analyse van Bouwma et al. (helpdeskvraag (2012)) heeft duidelijk gemaakt dat het behoud van 54 soorten afhankelijk is van gebied buiten Natura 2000 en EHS; daarbij valt op dat dat geldt voor een hoog aandeel (47%) van de soorten van de Habitatrictlijn (bijlage II en IV) waarvoor Natura2000-gebieden zijn aangewezen en zelfs 75% voor die soorten waar geen Natura2000-gebieden zijn aangewezen (bijlage IV). Hetzelfde geldt voor 3 Habitattypen.

5.1 SDF Habitattypen bijlage I Habitatrictlijn

Er is een rapport gepubliceerd over de onderbouwing voor de zogenaamde Standaard Data Formulieren met betrekking tot habitattypen annex I van de Habitatrictlijn: Janssen, J.A.M., E.J. Weeda, P. Schippers, R.J. Bijlsma, J.H.J. Schaminée, G.H.P. Arts, C.M. Deerenberg, O.G. Bos & R.G. Jak (2014). Habitattypen in Natura 2000-gebieden. Beoordeling van oppervlakte, representativiteit en behoudsstatus in de Standaard Data Forms (SDF's). Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. WOt-technical report 8.

De beoordelingscriteria (aspecten) voor habitattypen betreffen:

- Relatieve oppervlak (oppervlak van het habitatype binnen het N2000-gebied ten opzichte van de oppervlakte van het habitatype in Nederland)
- Behoudsstatus (mate van behoud van structuur, mate van behoud van functie, herstelbaarheid)
- Representativiteit (hoe ver staat het habitatype in een gebied af van een ideale vorm van het type)
- Algemene beoordeling / evaluatie (deze wordt bepaald op basis van de scores van de criteria "relatieve oppervlakte", "representativiteit" en "behoudsstatus")

Per aspect (en subaspect) is een beoordeling uitgevoerd in 3 klassen (A, B, C). De betekenis van de klassen verschilt per aspect (zie toelichting op SDF's). De wijze waarop een eindoordeel wordt bepaald van de betekenis van het Natura 2000-gebied voor het desbetreffende habitatype is strak voorgeschreven door de EC (een weging van alle aspecten).

De algemene beoordeling is als volgt ingevuld:

Eindscore algemene beoordeling	Gebied uiterst waardevol	Gebied waardevol	Gebied beduidend
-----------------------------------	--------------------------	------------------	------------------

De beoordeling voor "relatieve oppervlakte" bepaalt in hoge mate de eindscore voor een N2000-gebied.

Onderstaand is per provincie het resultaat van de algemene beoordeling samengevat in diagrammen. Daarbij is de relatieve oppervlakte binnen een provincie weergegeven ten opzichte van het landelijke totaal (dit is dus puur een sommatie van de afzonderlijke beoordelingen per N2000-gebied). Voor de N2000-gebieden die slechts gedeeltelijk in een provincie liggen, is ervan uitgegaan dat er een evenredig deel qua oppervlakte binnen de provincie aanwezig is. (Dus als het N2000-gebied voor 20% in de provincie ligt, is ook 20% van het oppervlakte van dat habitatype aan de provincie "toebedeeld".) Dit levert in principe al een interpretatiefout op (zie inleiding H5)! Binnen de weergave van de relatieve oppervlakte is met inkleuring aangegeven hoe het waardeoordeel over een bepaald oppervlak is uitgevallen.

Drenthe: Habitattypen "Algemeen oordeel" SDF's
landelijke oppervlakte habitatype "x" met klasse "y"
gelegen in N2000-gebieden - % voor zover aanwezig
binnen N2000-gebieden in de provincie.

Flevoland: Habitattypen "Algemeen oordeel" SDF's

Landelijke oppervlakte habitatype "x" met klasse "y"
gelegen in N2000-gebieden - % voor zover aanwezig
binnen N2000-gebieden in de provincie.

Friesland: Habitattypen "Algemeen oordeel" SDF's

Landelijke oppervlakte habitatype "x" met klasse "y" gelegen in N2000-gebieden - % voor zover aanwezig binnen N2000-gebieden in de provincie.

Gelderland: Habitattypen "Algemeen oordeel" SDF's

Landelijke oppervlakte habitatype "x" met klasse "y" in N2000-gebieden - % voor zover aanwezig binnen N2000-gebieden in de provincie.

Groningen: Habitattypen "Algemeen oordeel" SDF's
 Landelijke oppervlakte habitatype "x" met klasse "y" in
 N2000-gebieden - % voor zover aanwezig binnen N2000-
 gebieden in de provincie.

Limburg: Habitattypen "Algemeen oordeel" SDF's
 Landelijke oppervlakte habitatype "x" met klasse "y" in
 N2000-gebieden - % voor zover aanwezig binnen N2000-
 gebieden in de provincie.

Noord-Brabant: Habitattypen "Algemeen oordeel"
SDF's Landelijke oppervlakte habitatype "x" met klasse
 "y" in N2000-gebieden - % voor zover aanwezig binnen
 N2000-gebieden in de provincie.

Noord-Holland: Habitattypen "Algemeen oordeel" SDF's

Relatieve oppervlakte habitattype "x" met klasse "y" in
N2000-geb.

Noordzee: Habitattypen "Algemeen oordeel" SDF's
 Landelijke oppervlakte habitatype "x" met klasse "y" in
 N2000-gebieden - % voor zover aanwezig binnen N2000-
 gebieden in de Noordzee.

Overijssel: Habitattypen "Algemeen oordeel" SDF's
 Landelijke oppervlakte habitatype "x" met klasse "y" in
 N2000-gebieden - % voor zover aanwezig binnen N2000-
 gebieden in de provincie.

Utrecht: Habitattypen "Algemeen oordeel" SDF's
Landelijke oppervlakte habitatype "x" met klasse "y" in
N2000-gebieden - % voor zover aanwezig binnen N2000-
gebieden in de provincie.

Zeeland: Habitattypen "Algemeen oordeel" SDF's
Landelijke oppervlakte habitatype "x" met klasse "y" in
N2000-gebieden - % voor zover aanwezig binnen N2000-
gebieden in de provincie.

Zuid-Holland: Habitattypen "Algemeen oordeel" SDF's

Landelijke oppervlakte habitatype "x" met klasse "y" in
N2000-gebieden - % voor zover aanwezig binnen N2000-
gebieden in de provincie.

5.2 SDF Soorten bijlage II Habitatrictlijn

De onderbouwing voor de Standaard Data Forms met betrekking tot de soorten van de Habitatrictlijn bijlage II is gepubliceerd in: Ottburg, F.G.W.A. & J.A.M. Janssen (2014). Habitatrictlijnsoorten in Natura 2000-gebieden. Beoordeling van populatie, leefgebied en isolatie in de Standaard Data Forms (SDF's). Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-technical report 9.

De beoordelingscriteria (aspecten) voor de soorten betreffen:

- Relatieve omvang van de populatie van de soort in het gebied ten opzichte van de totale populatie op het nationale grondgebied. Dit is beoordeeld in klassen van:
"A" = $100\% \geq p > 15\%$, "B" = $15\% \geq p > 2\%$, "C" = $2\% \geq 0\%$
- Behoudsstatus (in hoeverre is het leefgebied van de soort op orde)
 - Uitstekende behoudsstatus (elementen volkomen gaaf)
 - Goede behoudsstatus (elementen goed geconserveerd of in matige conditie/gedeeltelijk aangetast en herstel gemakkelijk)
 - Passabele of verminderde behoudsstatus
- Isolatie (mate van isolatie van de populatie in het gebied ten opzichte van het natuurlijk verspreidingsgebied van de soort in heel Europa)
- Algemene beoordeling / evaluatie (deze wordt bepaald op basis van de scores van de criteria "relatieve omvang populatie", "behoudsstatus" en "isolatie").

Per aspect (en subaspect) dient een beoordeling uitgevoerd te worden in 3 klassen (A, B, C). De betekenis van de klassen verschilt per aspect (zie toelichting op SDF's). De wijze waarop een eindoordeel uit te voeren van de betekenis van het Natura 2000-gebied voor het desbetreffende habitattype is strak voorgeschreven door de EC (een weging van alle aspecten).

De algemene beoordeling is als volgt ingevuld:

Eindscore algemene
beoordeling

Gebied uiterst waardevol

Gebied waardevol

Gebied beduidend

De beoordeling voor "relatieve populatiegrootte" bepaalt in hoge mate de eindscore per N2000-gebied.

Voor alle soorten ontbreekt het gedeeltelijk of geheel aan goed onderbouwde inschattingen van de absolute populatiegrootte per N2000-gebied en/of nationaal. Dat maakt het (nu) niet mogelijk om – net zoals bij de habitattypen is gedaan – diagrammen te maken waarin de relatieve populatiegrootte is afgezet tegen de totale populatiegrootte per soort in de Natura 2000-gebieden gezamenlijk.

In plaats daarvan zijn diagrammen gemaakt waarin het algemene oordeel is weergegeven over de soorten in alle N2000-gebieden binnen de provincies. Zodoende is toch een redelijk beeld te geven van het belang van de Natura 2000-gebieden voor specifieke soorten in een provincie.

Drenthe: HR-bijlage II-soorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb in prov. aan.

Flevoland: HR-bijlage II-soorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb in prov. aan.

Friesland: HR-bijlage II-soorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb in prov. aan.

Gelderland: HR-bijlage II-soorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb in prov. aan.

Groningen: HR-bijlage II-soorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb in prov. aan.

Limburg: HR-bijlage II-soorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb in prov. aan.

Noord-Brabant: HR-bijlage II-soorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De
kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb in prov.
aan.

Noord-Holland: HR-bijlage II-soorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De
kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb in prov.
aan.

Noordzee: HR-bijlage II-soorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb in Noordzee aan.

Overijssel: HR-bijlage II-soorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb in prov. aan.

Utrecht: HR-bijlage II-soorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb in prov. aan.

Zeeland: HR-bijlage II-soorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb in prov. aan.

Zuid-Holland: HR-bijlage II-soorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De
kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb in prov.
aan.

5.3 SDF Broedvogels en Niet-broedvogels Vogelrichtlijn

De onderbouwing voor de Standaard Data Forms met betrekking tot de vogelsoorten van de Vogelrichtlijngebieden is gepubliceerd in: Kleunen, A. van, M. van Roomen, L. van den Bremer, A.J.J. Lemaire, J-W. Vergeer & A. van Winden (2014). Ecologische gegevens van vogels voor Standaard Gegevensformulieren Vogelrichtlijngebieden. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. WOt-technical report 2/ Nijmegen, Sovon Vogelonderzoek Nederland. Sovon-rapport 24 (2013).

De beoordelingscriteria (aspecten) voor de vogelsoorten betreffen:

- Populatie: omvang en dichtheid van de populatie van de soort in het gebied ten opzichte van de populaties op het nationale grondgebied. Dit is beoordeeld in klassen van:
 - "A" = $100\% \geq p > 15\%$, "B" = $15\% \geq p > 2\%$, "C" = $2\% \geq 0\%$, "D" = verwaarloosbaar
- Behoudsstatus: evaluatie van de kwaliteit van de elementen van habitats van kwalificerende vogelsoorten en hun herstelmogelijkheden.
- Isolatie (mate van isolatie van de populatie in het gebied ten opzichte van het natuurlijk verspreidingsgebied van de soort).
- Algemene beoordeling: samenvatting van de betekenis van het gebied voor de betrokken soort op basis van voorgaande criteria en andere factoren die voor de instandhouding van belang zijn.

Per aspect (en subaspect) dient een beoordeling uitgevoerd te worden in 3 klassen (A, B, C). De betekenis van de klassen verschilt per aspect (zie toelichting op SDF's). De wijze waarop een eindoordeel uit te voeren van de betekenis van het Natura 2000-gebied voor het desbetreffende habitattype is strak voorgeschreven door de EC (een weging van alle aspecten).

De algemene beoordeling is als volgt ingevuld:

Eindscore algemene beoordeling	Gebied uiterst waardevol	Gebied waardevol	Gebied beduidend
-----------------------------------	--------------------------	------------------	------------------

De beoordeling voor "relatieve populatiegrootte" bepaalt vrijwel altijd de eindscore. Uitzonderingen op deze regel zijn alleen toegepast als dat in het aanwijzingsbesluit ook gedaan is vanwege het belang van het gebied.

Voor een deel van de vogelsoorten ontbreekt het gedeeltelijk of geheel aan goed onderbouwde inschattingen van de absolute populatiegrootte per N2000-gebied en/of nationaal. Dat maakt het (nu) niet mogelijk om – net zoals bij de habitattypen is gedaan – diagrammen te maken waarin de relatieve populatiegrootte is afgezet tegen de totale populatiegrootte per soort in de Natura 2000-gebieden gezamenlijk.

In plaats daarvan zijn diagrammen gemaakt waarin het algemene oordeel is weergegeven over de vogelsoorten in alle N2000-gebieden binnen de provincies. Zodoende is toch een redelijk beeld te geven van het belang van de Natura 2000-gebieden voor specifieke soorten in een provincie.

In deze grafieken is per provincie voor alle kwalificerende soorten die bij de Natura 2000-gebieden in de betreffende provincie horen de scores voor de verdeling van de algemene beoordelingsklassen weergegeven op basis van de Natura 2000-gebieden waarvoor ze kwalificeren in die provincie.

Scores ongelijk aan 1 of een veelvoud ervan zijn het gevolg van Natura 2000-gebieden die deels in een provincie liggen. Hiervoor is op basis van de oppervlakteverdeling tussen provincies gecorrigeerd.

Flevoland: Broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Flevoland: niet-broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Friesland: Broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Friesland: niet-broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Limburg: Broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Noord-Brabant: Broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Noord-Brabant: niet-broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Noord-Holland: Broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Noord-Holland: niet-broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Overijssel: Broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Overijssel: niet-broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Zeeland: Broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Zeeland: niet-broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Zuid-Holland: Broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Zuid-Holland: niet-broedvogelsoorten
Algemeen oordeel SDF's per N2000-gebied. De kolomhoogte geeft het aantal N2000-geb. in de prov. aan.

Literatuur

De landelijke rapportages voor artikel 12 Vogelrichtlijn en artikel 17 Habitatrichtlijn

De landelijke rapportages voor artikel 12 Vogelrichtlijn en artikel 17 Habitatrichtlijn zijn niet als afzonderlijke zelfstandig leesbare rapporten uitgebracht. Er zijn wel toelichtingen beschikbaar over de geleverde informatie:

Vogelrichtlijn:

Van Kleunen, A., van Roomen M., van Winden E., Zoetebier D., Boele A., Sierdsema H., van Turnhout C., Hornman M., & Hustings F. (2013b). Toelichting op geleverde vogelinformatie voor de Vogelrichtlijn-rapportage 2008-2012. Sovon-notitie 2013-78. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

van Kleunen A., van Roomen M., van Turnhout C. & Adams A. 2015. Rapporteren over de landelijke status van Nederlandse vogels – Vogels tellen voor Europese Vogelrichtlijn. Toets 3:12-17.

Habitatrichtlijn:

Schmidt, A.M. en A.S. Adams (2015). Documentatie HR rapportage artikel 17 2007-2012. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. Technical report nr 55.

Standaard Data Formulieren (SDF's) over N2000-gebieden

De EC heeft voorgeschreven hoe er gerapporteerd moet worden. De door Nederland geleverde informatie voor de Standaard Data Formulieren (SDF's) zijn in drie verschillende zelfstandig leesbare rapporten ontsloten:

SDF's Habitatrichtlijn (HR-Soorten):

Ottburg, F.G.W.A. & J.A.M. Janssen (2014). Habitatrichtlijnsoorten in Natura 2000-gebieden. Beoordeling van populatie, leefgebied en isolatie in de Standaard Data Forms (SDF's). Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-technical report 9.

SDF's Habitatrichtlijn (HR-Habitattypen):

Janssen, J.A.M., E.J. Weeda, P. Schippers, R.J. Bijlsma, J.H.J. Schaminée, G.H.P. Arts, C.M. Deerenberg, O.G. Bos & R.G. Jak (2014). Habitattypen in Natura 2000-gebieden. Beoordeling van oppervlakte, representativiteit en behoudsstatus in de Standaard Data Forms (SDF's). Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. WOt-technical report 8.

SDF's Vogelrichtlijn (VR-soorten):

Kleunen, A. van, M. van Roomen, L. van den Bremer, A.J.J. Lemaire, J-W. Vergeer & A. van Winden (2014). Ecologische gegevens van vogels voor Standaard Gegevensformulieren Vogelrichtlijngebieden. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. WOt-technical report 2/ Nijmegen, Sovon Vogelonderzoek Nederland. Sovon-rapport 24 (2013).

Evaluatie rapportageperiode 2007-2012

Er is een evaluatie uitgevoerd over de totstandkoming van de rapportages die in 2013 zijn gemaakt (Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn en SDF's):

Schmidt, A.M. & A. van Kleunen, R.J. Bink, L. Soldaat (2014). Rapportages op grond van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Evaluatie rapportageperiode 2007-2012 en aanbevelingen voor de periode 2013-2018. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu. WOt-technical report 19.

Overige literatuur

Bouwma, I. & R. Pouwels, J. Janssen, R. Wegman, S. Hennekens (2012) Helpdeskvraag Natuur buiten EHS (K-N&R-067), April 2012.

Greft-van Rossum, J.G.M., F.F. van der; Zee, B. de Knecht, B en R. Pouwels (2016) Verkenning indicatoren voor de beoordeling van terrestrische natuurkwaliteit op provinciaal schaalniveau. Rapport nr. 2750, Wageningen Environmental Research.

Bijlage 1 Processchema's EU-rapportages

Processchema Vogelrichtlijn artikel 12 rapportage 2008- 2012

Processchema
Habitatrichtlijn
artikel 17
rapportage 2007-
2012

Processchema
Standaard Data
Form's (SDF)
2007-2012

Wageningen Environmental Research
Postbus 47
6700 AA Wageningen
T 0317 48 07 00
www.wur.nl/environmental-research

Wageningen Environmental Research
Rapport 2818
ISSN 1566-7197

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 5.000 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.

To explore
the potential
of nature to
improve the
quality of life

Wageningen Environmental Research
Postbus 47
6700 AB Wageningen
T 317 48 07 00
www.wur.nl/environmental-research

Rapport 2818
ISSN 1566-7197

De missie van Wageningen University & Research is 'To explore the potential of nature to improve the quality of life'. Binnen Wageningen University & Research bundelen Wageningen University en gespecialiseerde onderzoeksinstituten van Stichting Wageningen Research hun krachten om bij te dragen aan de oplossing van belangrijke vragen in het domein van gezonde voeding en leefomgeving. Met ongeveer 30 vestigingen, 5.000 medewerkers en 10.000 studenten behoort Wageningen University & Research wereldwijd tot de aansprekende kennisinstellingen binnen haar domein. De integrale benadering van de vraagstukken en de samenwerking tussen verschillende disciplines vormen het hart van de unieke Wageningen aanpak.